

RANGTASVIR

**BOLALAR MUSIQA VA SAN'AT MAKTABLARI
UCHUN O'QUV DASTURI**

Rangtasvir - qattiq yoki yuzaga moslashuvchan bo'yoqlarni qo'llash orqali vizual tasvirlarni uzatish bilan bog'liq bo'lgan tasviriy san'atning asosiy turlaridan biri.

Rangtasvir - bu so'z «jonli» va «yozish» so'zlaridan iborat. «Jonliyozi» deydi Dal, cho'tkasi bilan to'g'ri va jonli tasvirlang, yoki bir so'z bilan, qalam bilan.

Rangtasvirda besh turdagi yonalish mavjud: dastgoh, monumental teatr va bezak, dekorativ va miniatyuralar.

Dastgohli rangtasvir rasmni yaratish uchun mashinadan (molbert) foydalanilganligi sababli. shuni munosabati bilan uning nomini oldi. Yog'och, karton, qog'oz moddiy asos sifatida ishlatiladi, lekin ko'pincha nosilkada cho'zilgan kanvas. Rasm ramkaga kiritilgan va atrof-muhitdan mustaqil san'at asari sifatida qabul qilinadi. Har qanday materialda (akvarel, guash, tempera, masla, akril, pastel) da amalga oshirilishi mumkin. Dastgoh rasmining janrlari: portret, tarixiy, marina, landshaft, hanuzgacha hayot, jang, uy, hayvon.

Monumental rangtasvir - bu asos (devor, ship) bilan bog'liq bo'lgan va binoning me'moriy dizaynining bir qismi bo'lgan katta hajmdagi chiroyli asarlarning o'ziga xos turi. U katta tarixiy hodisalarning mazmunini ochib beradi, makonni tashkil qiladi va bezatadi. Monumental rasm uchun material freska, mozayka, sgrafito. Xususiyatlar-kompozitsiyaning lakonizmi, siluettlarning ravshanligi va plastik shaklning umumlashtirilishi, katta rangli massa.

Teatr va bezak san'ati - sahna ko'rinishlari, kostyumlar, grimm, teatr san'atkorining qiziqishlari doirasi. Ushbu turdagi rangtasvir ishning asosi - o'yin, skript va rejissyorning vahiysi bilan chambarchas bog'liq. Teatr va bezak san'ati yaratishingiz, psixologik aks ettirishingiz mumkin.

Dekorativ rangtasvir - makon, narsalar va uy-ro'zg'or buyumlari, arxitektura va boshqalar uslubini bezatadi va yaratadi.

Miniatyuralar rasmlari o'rta asrlarda bosib chiqarish ixtirosidan oldin katta rivojlandi. Qo'lyozma kitoblari tabiiy ranglar bilan bezatilgan eng nozik ekran pardasi, tugmalar, illyustratsiyalar bilan bezatilgan. Miniatyura akvarel portretlari 19 asrda juda mashhur edi. Ishning o'ziga xos nozikligi va qat'iyligi, shuningdek, tasvirning muayyan qonunlari Sharqiy miniatyurani rasmda badiiy uslub sifatida yaratdi.

Ishlash uslubiga ko'ra, rasm quyidagilarga bo'linadi: masla, tempera, freska, akril, mumi, akvarel, guash, pastel.

Grafika kabi rasm, yorug'lik va qorong'i chiziqlar, zarbalar va dog'lardan foydalanadi, lekin grafiklardan farqli o'laroq ular rangli. Rangni his qilishni o'z ichiga olgan har qanday hislar miyaning ishi bilan belgilanadi. Shuning uchun, turli odamlar ranglarning turli ko'rinishlariga ega, turli xil uyg'unlik hissi.

Rasmiyatchilik kursi bolalar musiqa va san'at maktabida o'quv jarayonining eng muhim bo'limlaridan biridir. Uning vazifasi o'quvchilarning rangli va yorug'lik munosabatlarining barcha xilma-xilligida atrof-muhitni ko'rish va tasvirlash qobiliyatini rivojlantirishdan iborat.

Ta'lim jarayoni oddiydan murakkabgacha bo'lishi kerak. Dastlab, talaba qanday rangni, qanday shakllanishini, tekis shakllarning rang munosabatlarini mahalliy rang bilan ko'rishni va uzatishni o'rganishi kerak. Ushbu vazifalarni o'zlashtirganingizdan so'ng, avval oddiy va keyin murakkab hajmli shakllarga o'tishingiz kerak. Shaklni shakllantirish issiq va sovuq ranglarni hisobga olgan holda amalga oshirilishi kerak.

O'qish davomida talabalar rangshunoslik, rangtasvir texnikasi, naqsh, hanuzgacha hayot, landshaft, portretni yaratishning umumiy tamoyillari bo'yicha asosiy bilimlarni o'rganishlari kerak. Rangning hissiy va psixologik ta'siri ham talabalarning diqqat-e'tiboridir. Kasbiy terminlarni o'zlashtirish ta'limning muhim jihatlaridan biridir.

Spektr – lot. dan. «tuyulgan». Kundalik hayotda Isaak Nyuton (fizik, matematik) o'z tajribalari davomida kamalakni eslatuvchi rangli chiziqlar shaklida nurli nurni sinishi ko'rdi.

Rang-nurning hosilasi. Bu yorug'lik to'lqinlarining (nurlarning) ob'ektlar yuzasidan ko'rinadigan tasviri. Rasmdagi asosiy tasviriyy vosita ohang, to'yinganlik va nurga ega.

Spektrning asosiy ranglari: ko'k, sariq, qizil.

Lotin ranglari: to'q sariq, yashil, binafsha rang.

Qo'shimcha ranglar – raqobatchilar) - bir-birining qarshisidagi rang doirasida joylashgan va raqibning rangini oshiradigan ranglar. Qizil-yashil, to'q sariq-ko'k, sariq-binafsha rang.

Birlashtirilgan ranglar (hamkorlar) - rang doirasining yonida joylashgan ranglar. Qizil-to'q sariq, to'q sariq-sariq, sariq-yashil, yashil-ko'k, ko'k – binafsha, binafsha-qizil.

Issiq ranglar (shartli) – bizning ongimizda issiq narsalar, hodisalar, his-tuyg'ular (olov, quyosh, quvonch) bilan bog'liq: qizil, to'q sariq, sariq, yashil (oraliq).

Sovuq ranglar (shartli) – bizning ongimizda sovuq narsalar, hodisalar, his-tuyg'ular (qish, dengiz, tun, qayg'u) bilan bog'liq: ko'k, ko'k, binafsha, yashil (oraliq).

Axromatik ranglar - qora va oq rangdagi barcha kul ranglar.

Xromatik ranglar - spektrning barcha ranglaridir.

Oq rang - teng nisbatda to'liq spektrni o'z ichiga oladi, barcha ranglarning nurini aks ettiradi. Eng oqi – bariy sulfat kukunini plitkaga bosib, nurning 94% ni aks ettiradi.

Qora rang - nurni emiradi. Qora kadife uchun eng qora rang-bu nurning 99,8% ni yutadi.

Svetoten - porlash, yorug'lik, yarim soya, soya, refleks, tushgan soya.

Rangtasvirning barcha rang elementlari, ranglarning go'zalligi va uyg'unligi o'rtasidagi munosabatlarning tabiati.

Kontrast - bu keskin farq, ifodalashning asosi.

Nyuans - kichik farq, murakkablik va inoyatning asosi.

Grizaily - qora va oq ranglar yoki bitta rangli, masalan, jigarrang tasvir. Tasvir faqat tonal munosabatlar asosida yaratilgan.

Mahalliy rang - bu ob'ektga xos bo'lgan rang (o'z rangi).

Shartli rang - yorug'lik kuchi va rangi, atrof-muhit, mekansal olib tashlash ta'siri ostida o'zgartirilgan rang.

Uslub - muayyan davrdagi san'at asarlarining mafkuraviy va badiiy xususiyatlarining umumiyliigi. Uslublarning paydo bo'lishi va o'zgarishi jamiyatning tarixiy rivojlanishi (masalan gotik, klassisizm, baroko, romantizm, imperiya va boshqalar) bilan belgilanadi. Uslubning milliy komponenti (Xitoy, Sharq miniatyurasi, Mavritan, Misr va boshqalar), agar ularning ijodkorligi yorqin shaxsiy xususiyatlarga ega bo'lsa (kubizm, impressionizm, surrealizm, suprematizm va boshqalar) bo'lsa, san'atkorlar guruhi yoki bir rassomning uslubi haqida gapiradi.

Stilizatsiya-ma'lum bir ijtimoiy muhit, millat, davr san'ati va madaniyati uchun muallif, janr, oqimning o'ziga xos xususiyati bo'lgan badiiy uslubning qasddan taqlididir. Tasviriy san'at va dizaynda tasvirlangan raqamlar va ob'ektlarni shartli texnika yordamida umumlashtirish. Stilizatsiya qilish, ayniqsa, tasvirning ob'ektini naqsh motifiga aylantiradigan naqshga xosdir.

Rasm ustida ishlash turli materiallar bilan amalga oshiriladi. Pastki sinflarda-bu akvarel (alohida vazifalar oq belila yoki guash bilan, akvarel bilan amalga oshirilishi mumkin). 3 sinfidan boshlab talabalar tempera va akril bilan tanishishlari mumkin, va 4 sinfida – masla bilan.

Talabalarining ishlash jarayonida akvarel bilan ishlashning turli usullari bilan tanishish kerak: uzoq, ko'p qatlamli rasm chizish; «ala prima», «xom» usullari; yarim quruq cho'tka bilan ishlash va boshqalar.

Ishni boshlashdan oldin o'qituvchi vazifani, ishning ketma-ketligini, yozish texnikasi masalalarini tushuntirishi kerak. Ish vaqtida talabalarni butun kompozitsiyaning butunligini yaxshiroq ko'rish uchun ishdan bo'shatishni eslatish kerak.

Rasmni o'rganish va rivojlantirish bo'yicha ishlarning aksariyati hali ham hayotdir. Ishlab chiqarish vaqtida o'qituvchi ularning maqsadli va metodik yo'nalishini hisobga olishlari kerak. Ishlab chiqarish uchun aniq materiallar bilan oddiy, aniq hajmdagi va rangli narsalarni olish yaxshiroqdir.

O'qituvchidan olingan o'quv qo'llanmalarida vazifaning aniqligi talab qilinadi. Yon yorug'lik, old yorug'lik, kontur (yorug'likka qarshi), katta siluetning echimi (yorug'likda qorong'i va qorong'i yorug'lik), atrof-muhit (fon, ichki), rangli vazifa(sovuq yoki issiq), tematik haqiqiylik, turli to'qimalar bilan ishlash (material) – bu o'quvchilar ta'lim jarayonida o'zlashtirishi kerak bo'lgan vazifalardir.

Ishlab chiqarish xarakter, mazmun va to'qimalarda turli xil bo'lishi kerak. Ushbu shartning bajarilishi o'quvchilar oldiga qo'yilgan vazifalarni yanada ko'proq qiziqish va ijodiy hal etishga yordam beradi.

Natyurmortlar ustida ishlashda juda muhim yo'nalish-ishlab chiqarishni hal qilishda dekorativ yondashuv. Rang, tekis rasm, puntalizm, grafit, konturli vitray uslubi va natyurmortning dekorativ yechimining turli xil variantlari bolalarni ijodiy tafakkurga o'rgatadi, ongni ozod qiladi va majoziy fikrlashni rivojlantiradi. Bu erda o'qituvchi kuchli bo'lgan barcha yo'nalishlarni tanlash va ko'rsatishga erkindir. Kelgusida dekorativ yondashuv va stilizatsiya talabaning yakuniy bitiruv ishida ijodiy muammolarni hal qilishda foydali bo'ladi. Ushbu vazifalar akademik vazifalar bilan almashtirilishi kerak: masalan, bir xil ishlab chiqarish ikki shaklda – xayoliy va dekorativ tarzda yozilishi mumkin.

Ishning oxirida barcha vazifalar bajarilishini tekshirish kerak. Ish ko'rgazmasini darhol tashkil qilish va ularni talabalar bilan tahlil qilish foydalidir.

Ishni bajarishga alohida e'tibor berilishi kerak – bu ishda mas'uliyatli va murakkab vaqt. Haqiqiy to'liqlik ranglarning uyg'unligiga erishishdir, ya'ni barcha tafsilotlarning birligiga va taassurotning yaxlitligiga olib keladi.

Natyurmortlardan tashqari, o'qituvchi turli vazifalarni bajaradi: qisqa muddatli eskizlar (hanuzgacha hayot, landshaftlar, portretlar, raqamlar), turli to'qimalarning yaratilishi va boshqalar, ular cho'tka bilan ishlashda ko'proq erkinlikka o'rgatiladi, shuningdek, idrokning keskinligiga, ishda faol quvvatga, darhol qobiliyatga, aniqroq rangga ega bo'lishga yordam beradi. Materiallarni o'zlashtirilishiga qarab, talabalarga alohida vazifalar berilishi mumkin.

Ichki makon, peyzaj, gips boshi va inson figürindeki ishda talaba hanuz hayot bilan ishlash bilan bir xil qoidalarga rioya qilishlari kerak – asta sekin ishlash.

O'qituvchi o'quvchilarni o'z ishlarini to'g'ri bajarish va saqlashga o'rgatishi kerak.

Rassomchilik bo'yicha yillik ishlarning natijasi imtihon ishidir.

O'quv jarayonida o'qituvchi dasturning muvaffaqiyatli bajarilishi va rivojlanishi uchun talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olgan holda vazifalarning murakkabligini rivojlantirishning ichki mantiqiga qat'iy rioya qilishlari kerak.

Leonardo da Vinchi, Rafael, Mikelanjelo, Tizian, Albrecht durer, Caravaggio, Hieronymos Bosch, Piter Paul Rubens, Rembrandt, Antoine Vatto, Jan Baptiste Shimo'n Charden, Diego Velasquez, Nikolas Pussen, Fransisko goya, Eugen Delakrua, Jozef Mallord Turner, Eduard Pussen, Edouard Goia, Edouard Delacroix Mane, Klod monet, avgust Renoir, Edgar Degas, Vinsent van Gogh, Henri Matisse, Vasiliy Surikov, Valentin Serov, Ilya Repin, Aleksandr Ivanov, Kipr Orest, O'zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyev va Turkmaniston Prezidenti Gurbanguli Berdimuhamedov qo'shma bayonotni imzoladilar.

O'quv jarayoni uchun umumiy talablar

Tasviriy san'at bo'limida bolalar musiqa va san'at maktabida tahsil olayotgan paytda bolalar «rangtasvir» fanidan quyidagi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlari lozim:

- rangshunoslik bo'yicha asosiy tushunchalar va ta'riflarni bilish: spektr, asosiy ranglar, lotin ranglari, qo'shimcha ranglar, yaqin ranglar, issiq va sovuq, kromatik va akromatik.

- asosiy badiiy ranglarning maxsus nomlarini bilib oling va ularni ajratib oling: kadmiy limon, kadmiy sariq, kadmiy apelsin, kadmiy qizil, karmin, kraplak, ocher, ocher qizil, ingliz qizil, Siena, Siena kuygan, umbra, umbra kuygan, sepya, Mars jigarrang, ko'k FC, ultramarin, kobalt, Zumrad, o'simlik, sariq-yashil, binafsha, gaz saja.

- yangi soya olish uchun ranglarni aralashtirish.
- engil terlash tarkibini bilish.
- reflekslarni ko'rish va ularni tasvirlash.
- mahalliy rang va rangning nima ekanligini tushunib oling (yorug'lik va atrof-muhitga ta'sir qilish).

- rangning xususiyatlarini bilish (to'yinganlik, yorug'lik), ularni qo'llash.
- rasmda kontrast va nyuanslardan foydalanish.
- issiq yoki sovuq ranglar haqida tushunchaga ega bo'ling.
- rang haqida tushunchaga ega bo'ling.
- ishlab chiqarish bo'yicha bosqichma-bosqich ish olib borish:

1. formatdagi tartib,
2. umumiy shakllarni yaratish,

3. batafsil rasm,
4. soya zonalari shaklidagi belgi,
5. soya zonalarida sovuq soyalar qo‘shilishi va diqqatni qoldirib, mahalliy gullar bilan birinchi yashash,
6. rasmni reflekslar bilan boyitish va fototenik farqni oshirish bilan ikkinchi yashash,
7. uchinchi ro‘yxatga olish tafsilotlari va to‘qimalari (ipak, shisha, mo‘yna va boshqalar) bo‘yicha ishlaydi.),
8. to‘rtinchi ro‘yxatga olish-bu ishni rang-baranglik va yaxlitlikka etkazish.
 - akvarel, guash, akril, tempera (maxsus holatlarda masla) dan foydalanish.
 - turli o‘lchamdagi va turli yumshoqlikdagi cho‘tkalardan foydalanish.
 - texnik ko‘nikmalarga ega bo‘lish: qog‘ozni planshetga tortib olish, rasm uchun vositalarni saqlash, ishingizni bezash va saqlash.
 - san’atda dekorativlik, rasm va uslublardagi uslublar haqida tasavvurga ega bo‘lish.
 - kompyuter texnologiyasidan foydalanish.

1-sinf

Birinchi sinfdan tasavvur va tasavvurni rivojlantirish kerak. Birinchi sinf o‘quvchilari turli xil chiroyli materiallarning texnik imkoniyatlari haqida fikr yuritishlari kerak. Asosiy material akvarel uchun tavsiya etiladi. Guash, akril, pastel, temperatura muayyan vazifalar uchun o‘qituvchining ixtiyoriga ko‘ra ishlatilishi mumkin. Ba’zi vazifalar ustida ishlash uchun zamonaviy materiallar arsenalida mavjud bo‘lgan har qanday yangiliklar qo‘llanilishi mumkin. Biroq, foydalanishdan oldin ularning xavfsizligini (toksiklik, travmatizm va boshqalar) tekshirish kerak.

Ta’limning birinchi yilining oxiriga kelib talabalar bilishi kerak:

- gulshunoslikning asosiy asoslarini bilish (rang, spektr tushunchasi, asosiy va lotin ranglari, qo‘shimcha va yaqin ranglar, issiq va sovuq ranglar).
- rangli ohang (to‘yinganlik va yorug‘lik) tushunchasiga ega bolish
- badiiy ranglarning maxsus nomlarini bilish
- mahalliy rang va rang haqida tushunchaga ega bo‘ling
- mavzulardagi yorug‘lik soyasining taqsimlanishini tushunish
- akvarel va guash uchun turli o‘lchamdagi cho‘tkalardan foydalanish va ularni tartibda saqlash
- qog‘ozni planshetga torting va o‘z ishlarini pasparta’da qiling

- «ho‘l» uslubida qog‘ozga akvarel bilan yozing»
- konturni tark etmasdan kerakli sirtni tekis qatlam bilan yoping
- yangi ranglar olish uchun ranglarni aralashtiring
- boshqa bo‘yoqlarning quritilgan qatlamiga (nozik bo‘yoqlarning boshlanishi) shaffof bo‘yoqlarning nozik qatlamlarini qo‘llang)
- tanlangan formatda tasvirni yaratish
- oddiy vazifalar bilan qisqa muddatli hayotni yozing

Barcha ishlar $\frac{1}{4}$ dan $\frac{1}{2}$ gacha bo‘lgan varaqlarda amalga oshiriladi. Format vazifalarga va vazifaning kompozitsion yechimiga mos kelishi kerak.

(Sinfda 6 – 11 yoshdagi 4 – 7 ta o‘quvchi)

2-sinf

Ikkinchi sinf vazifalari o‘quvchilarning mavzu dunyosini tushunishlarini rivojlantirishi va mustahkamlashi kerak. Asosiy ish asta-sekin o‘tib borayotgan murakkablik darajasi bilan hanuzgacha hayot kechirmoqda.

Dastlab, uy-ro‘zg‘or buyumlarining hanuzgacha hayoti hali ham hayotning umumiy siluetini aniqlash va ta’kidlash uchun oddiy monoxromatik tonlarda, engil pardalar bilan qoplangan (qorong‘i, qorong‘i nurda nur) bo‘lishi kerak. Keyin turli materiallardan tayyorlangan narsalarni o‘z ichiga oladi: seramika, metall, shisha; turli to‘qimalarning draperies, moddiy uzatish ko‘nikmalarini ishlab chiqish. Gips rozetkalarini ishlatish tavsiya etiladi.

Yuqori sifatli to‘ldirilgan qushlar va hayvonlarni alohida-alohida va sahnalashtirilgan naturmortlarda yozish foydalidir.

Rangli echimlar uchun topshiriqlarni bajarish uchun ko‘p rangdan uzoqlashish, o‘quvchilarni ranglar sonini cheklash (2-3 rang) foydalidir. Rasmni guash, akril va tempera bilan ko‘rsatish tavsiya etiladi. Qoplama bo‘yoqlari bilan ishlash uchun topshiriq bering.

Talabalar ishning aniqligi va ketma-ketligini talab qilishlari va uni uzoq vaqt davomida (9-12 soatgacha) olib borishlari kerak.

Qo‘llanmalar sifatida darslarda albomlar, kitoblar yoki eski ustalarning asarlari, ham xorijiy, ham mahalliy asarlari bilan reproduksiyalarga ega bo‘lish maqsadga muvofiqdir.

Ikkinchi yil oxirida talabalar bilishi kerak:

- naqshlarni bilib, ranglarni aralashtirish orqali ranglar palitrasini boyitish
- turli xil chiroyli materiallarning xususiyatlarini va ularning muvofiqligi darajasini tushunish (quritish tezligi, kuch, moslik va boshqalar.)
- agar etudnik va tripod mavjud bo'lsa, molbertni ishlating.
- rang haqida tushunchaga ega bo'lish (issiq, sovuq, boy, cheklangan).
- hromatik va ahromatik ranglar haqida tushunchaga ega bo'lish.
- «Grizall» tonal tasvirining texnikasini boshqaring-qora va oq ranglar yoki bitta rangli, masalan, jigarrang tasvir.

- ishlab chiqarish bo'yicha bosqichma-bosqich ish olib borish:

1. formatdagi tartib,
 2. umumiy shakllarni yaratish,
 3. batafsil rasm,
 4. soya zonalari shaklidagi belgi,
 5. soya zonalarida sovuq soyalar qo'shilishi va diqqatni qoldirib, mahalliy gullar bilan birinchi yashash,
 6. rasmni reflekslar bilan boyitish va fototenik farqni oshirish bilan ikkinchi yashash,
 7. uchinchi ro'yxatga olish tafsilotlari va to'qimalari (ipak, shisha, mo'yna va boshqalar) bo'yicha ishlaydi.
 8. to'rtinchi ro'yxatga olish-bu ishni rang-baranglik va yaxlitlikka etkazish.
- «Alla prima» usulida dastlabki propiska holda bir sessiyada ishlash.

Barcha ishlar $\frac{1}{4}$ dan $\frac{1}{2}$ gacha bo'lgan varaqlarda amalga oshiriladi. Format vazifalarga va vazifaning kompozitsion yechimiga mos kelishi kerak.

(Sinfda 7 – 12 yoshdagi 4 – 7 ta o'quvchi)

3-sinf

Bolalar musiqa va san'at maktabida o'qishning uchinchi yili o'quvchilar dunyoqarashini chiroyli texnika va tasviriylar san'at uslublari xilma-xilligida kengaytirishi kerak.

3 sinfida talabalar uzoq vaqt davomida (12 soat yoki undan ko‘p) ishlab chiqarish bo‘yicha ishlash qobiliyatini talab qilishlari kerak, doimiy ravishda rang bilan to‘yingan va shaklni aniqlab, akvarel bilan ishlashning texnik ko‘nikmalarini yaxshilashlari kerak. Ob’ektlarning moddiy xususiyatlarini etkazish va talabalarining mahoratini oshirish qobiliyatini mustahkamlash uchun murakkab, turli-tuman hayotlar o‘rnatiladi.

3 sinfida materiallar bilan ishlashni davom ettirishingiz kerak: guash, akril yoki tempera, yil davomida 2-3 naturmortni bajaradi, bu erda tekis, dekorativ yechimga e‘tibor qaratiladi. Uchinchi sinfda talabalar san‘at tarixini o‘rganib, tasviriy san‘at davrlari va uslublari bilan tanishmoqdalar.

Ularni chiroyli tilning turli xil imkoniyatlari bilan tanishtirish-o‘qituvchining tabiiy mahsulotlarni dekorativ hal qilish bo‘yicha topshiriqlarida vazifasi. Bu erda o‘qituvchining katta malakasi va o‘quvchilarning imkoniyatlarini tushunish kerak.

Uzoq muddatli ishlab chiqarish qisqa eskizlar bilan almashtirilishi kerak: kun va yilning turli vaqtlaridagi landshaftlar, inson shaklining rangli eskizlari, hayvonlarning eskizlari, portret eskizlari.

Bolalarni o‘zlarining barcha ijodiy g‘oyalarini ko‘zga tashlanadigan rasmlarda, eskizlarda yozishni o‘rgatish kerak.

Uchinchi yil oxirida talabalar bilishi kerak:

- tabiiy ishlab chiqarish bo‘yicha noumidlik usuli bilan uzoq muddatli bosqichma-bosqich ishlarni olib borish, rejalashtirish, materializatsiya qilish, butun uyg‘un ishni yaratish.

- dekorativ hanuzgacha hayotni bosqichma-bosqich bajarish (masalan, har qanday chiroyli material):

1. Ish uslubini aniqlang (tekis - rangli rasm, puntalizm, vitray uslub, kubizm, sharqona bezak uslub va boshqalar.).

2. Dastlabki eskizni yaratish.

3. Tasvirni formatga joylashtiring.

4. Tanlangan uslub va eskizga rioya qilish rangli rivojlanishni boshlaydi.

5. Texnik mukammallikka erishish.

- eskizlar ustida ishlashni takomillashtirish

- etud versiyasida odamni (portret, raqam) tasvirlash.

Barcha ishlar $\frac{1}{4}$ dan $\frac{1}{2}$ gacha bo'lgan varaqlarda amalga oshiriladi. Format vazifalarga va vazifaning kompozitsion yechimiga mos kelishi kerak.

(Sinfda 8 – 13 yoshdagi 4 – 7 ta o'quvchi)

4-sinf

To'rtinchi sinfda talabalar chiroyli madaniyat va texnik ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak.

4 sinfida portretga tayyorgarlik ko'rishni o'z ichiga olgan gips boshlari yoki maskalari bilan ishlab chiqarish kerak. Istiqbolni yaxshi tushunadigan talabalar uchun ichki qismni bajarish foydali bo'ladi. Chiroyli material talabalar tomonidan tanlanishi mumkin. Taniqli usta ishidan kichik bir nusxasini olish juda foydali. Nusxa ko'chirish ishi mahoratni o'rgatadi va ta'mni rivojlantiradi.

Replikatsiya (siz fragmentga ega bo'lishingiz mumkin), taniqli chiroyli ishlardan, tegishli miqyosda kamaytirilgan yoki kattalashtirilgan, o'qituvchining rahbarligi ostida amalga oshiriladi. Chiroyli ish talabaning imkoniyatlarini hisobga olgan holda o'qituvchi tomonidan tanlanadi.

Ayniqsa, faol va iqtidorli kishilar uchun mustaqil ishlab chiqarish - ob'ektlarni tanlash, ishlab chiqarish tarkibini tuzish va uni mustaqil bajarish uchun topshiriq berish mumkin. O'qituvchi bajarilgan ishlar bo'yicha tahlil qiladi.

Dekorativ uslubda ishlab chiqarishni tavsiya etish tavsiya etiladi (stilizatsiya mustaqil ravishda yoki o'qituvchi yordamida tanlanadi).

Har bir tugallangan bayonotdan so'ng, talabalarning ishlarini analitik tahlil qilish, eng muvaffaqiyatli bo'lganlarni aniqlash, xatolarga e'tibor berish va ularni tuzatish mumkin.

Uzoq muddatli ishlab chiqarish qisqa eskizlar bilan almashtirilishi kerak: kun va yilning turli vaqtlaridagi landshaftlar, inson shaklining rangli eskizlari, hayvonlarning eskizlari, portret eskizlari. Portretni ayniqsa iqtidorli talabalar uchun ko'proq e'tibor berish mumkin. Foto va kompyuter texnologiyasidan yordamchi material sifatida foydalanish tavsiya etiladi.

To'rtinchi yil oxirida talabalar bilishi kerak:

- ishlab chiqarish bo'yicha bosqichma-bosqich ishlarni bajarish, unda belgilangan vazifani bajarish (rang, tonna, mekansal, dekorativ va boshqalar.).

- turli xil bo'yoqlar (akvarel, akril, tempera) bilan bo'yash texnikasi o'rtasidagi farqni tushunish)

- go'zallikni bilib oling va ob'ektlarning moddiy va to'qimalarini (qattiq, yumshoq, yorqin, mat, shaffof, zich, engil va hokazo) o'tkazing.

- naturmortlarda ob'ektlar va makon hajmini o'tkazish imkoniyatiga ega bo'lish

- nusxa ko'chirish bo'yicha bosqichma-bosqich ishlarni bajarish:

1. Ishni (fragmentni) etarli darajada murakkablik bilan (o'qituvchi yordamida) tanlang.

2. Rangli reproduksiya bilan chop eting.

3. Panjara ustida qayta ishlashni amalga oshirish-chop etish va toza qog'ozga, koordinatali panjara yordamida mumkin bo'lgan o'lchov o'zgarishi (tasvirni kamaytirish yoki ko'paytirish) bilan nusxa ko'chirish usuli. Tasvir «hujayralarga» qo'llaniladi. Hujayralar kvadrat yoki to'rtburchaklar shaklida qurilgan. Agar nusxa o'lchovni o'zgartirmasdan amalga oshirilsa, uni lümen yoki kuzatuv qog'ozi orqali qayta ko'rib chiqish mumkin.

4. Rangli qatlamni qo'llang, asl rangga mos rangni tanlang - yuqori sifatli reproduksiya.

5. Asl nusxaning to'g'riligiga erishish.

- boshning asosiy nisbatlarini bilish.

- portret eskizlarini bajarish

- insonning asosiy nisbatlarini bilish

- inson shaklining eskizlarini bajarish

Barcha ishlar $1\frac{1}{4}$ dan $1\frac{1}{2}$ gacha bo'lgan varaqlarda amalga oshiriladi. Format vazifalarga va vazifaning kompozitsion yechimiga mos kelishi kerak.

(Sinfda 9 – 14 yoshdagi 4 – 7 ta o'quvchi)

5-sinf

5 sinfida talabalar chiroyli mahoratni yaxshilashni davom ettirishlari, turli texnikada ishlash ko'nikmalarini egallashlari kerak: akvarel, guash, tempera,

maxsus holatlarda masla. Shuning uchun ishlab chiqarish turli maqsadlar uchun o'rnatiladi. O'qituvchi oldindan ishlab chiqarish tarkibi, uning rangli echimi va o'quvchilarga chiroyli muammolarni hal qilish uchun taklif qilinadigan material haqida o'ylaydi.

Grizally uslubida ishlab chiqarilgan mahsulotlar haqida unutmag, bu erda asosiy narsa ohang vazifalarini hal qilishdir. Dekorativ uslubda ishlash, shuningdek, rasmlardagi uslublar bilan tanishishning yaxshi maktabidir.

Gipsli raqamlar (Gudon, Venera Miloskaya) bilan ishlab chiqarishlarda shakllarni yanada aniqroq aniqlash uchun yoritishni o'rnatish kerak. Bundan tashqari, talabalar gips shaklining rangini va identifikatsiyasini ta'sir qiluvchi reflekslarni diqqat bilan tushunishlari kerak.

5 sinfida, shuningdek, ustozning rasmidan (siz parchani), portretni yoki plastmassani aniq ko'rinadigan qo'llardan kichik bir nusxasini tavsiya qilishingiz mumkin.

Uzoq muddatli ishlab chiqarish qisqa eskizlar bilan almashtirilishi kerak: kun va yilning turli vaqtlaridagi landshaftlar, inson shaklining rangli eskizlari, hayvonlarning eskizlari, portret eskizlari. Insonning portreti va shakliga alohida e'tibor berilishi mumkin iqtidorli talabalar uchun. Foto va kompyuter texnologiyasidan yordamchi material sifatida foydalanish tavsiya etiladi.

Beshinchi yil oxirida talabalar bilishi kerak:

- ishlab chiqarish bo'yicha bosqichma-bosqich ishlarni mustaqil ravishda bajarish, unda belgilangan vazifani bajarish (rang, tonna, mekansal, dekorativ va boshqalar.)

- turli xil bo'yoqlar (akvarel, akril, tempera, maxsus holatlarda masla) bilan yaxshi bo'yash usuli bor)

- nusxa ko'chirish bo'yicha bosqichma-bosqich ishlarni mustaqil bajarish

- plenerda ishlash (landshaft eskizlari)

- boshning asosiy nisbatlarini bilish

- portret eskizlarini bajarish (maxsus holatlarda uzoq vaqt davomida)

- insonning asosiy nisbatlarini bilish

- inson shaklining eskizlarini bajarish stafaj (atrof muhitdagi ob'ekt)

- yakuniy ishni sifatli bajarish (hanuzgacha hayot, ichki makon, portret va maxsus holatlarda raqam)

Barcha ishlar $1\frac{1}{4}$ dan $1\frac{1}{2}$ gacha bo'lgan varaqlarda amalga oshiriladi.
Format vazifalarga va vazifaning kompozitsion yechimiga mos kelishi kerak

(Sinfda 10 – 15 yoshdagi 2 – 4 ta o'quvchi)

«Rangtasvir» fanidan muvaffaqiyatli ishlash uchun sinf uchun quyidagi rekvizit kerak:

1) alohida kabinet – kichik va o'rta sinflar uchun seminar; elektr kabellari (rozetkalar) bilan jihozlangan xonalar, shuningdek, tabiiy yorug'lik (derazalar) mavjudligi.

2) ishlab chiqarish uchun podiumlar.

3) sofitlar.

4) molberts, stullar, shkaf, yoki rekvizitlar uchun yordamchi xona.

5) draperies ohangda farq qiladi.

6) uy-ro'zg'or buyumlari shakli va materialida farq qiladi.

7) to'ldirilgan qushlar va hayvonlar.

8) gips foydalari:

a) geometrik shakllar (kub, to'p, tsilindr va boshqalar.)

b) gipsli vaza

s) rozetkalar simmetrik va assimetrik.

d) kapitel ion va dorik.

e) inson yuzining gips qismlari. (ko'z, quloq, burun, lablar)

f) kepakli bosh

g) Ekorshe

h) turli xil murakkablikdagi odamning yuz maskalari (3-4 ta) va) erkak va ayol gipsli bosh.

i) Gudonning ishi, tananing bir qismi (qo'l, oyoq)

j) yelkali kamar bilan Apolonning boshi

k) Milo Venerasining gipsli figurasi

Turli yoshdagi talabalar va turli darajadagi iqtidorli talabalar uchun har bir sinf uchun turli darajadagi murakkablikning imtihon talablari.

Tasviriy sa'nat bo'limida imtihonlar birinchi yarim yillikning oxirida va o'quv yilining oxirida ko'rib chiqiladi, natijada yakuniy yillik baholar qo'yiladi.

1 sinf

- a) rangshunoslik ishi – talab-1\2 varaq, aniqlik, estetika, fantaziya.
- b) hayot ob'ektlarining natyurmorti (oddiy): talab – 1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, mahalliy rang va nur soyasini ko'ra olish.
- c) hayot ob'ektlarining natyurmorti – oddiy) - 1\2 varaqlari, to'plash qobiliyati, mahalliy rangni ko'rish, yorug'lik va reflekslarni ko'rish va to'g'ri joylashtirish.

2 sinf

- a) uy-ro'zg'or buyumlarining natyurmorti(oddiy) – talab-1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, mahalliy rang va nurni ko'rish. Ish grizall uslubida amalga oshirilishi mumkin.
- b) rozetka bilan natyurmort (oddiy): talab – 1\2 varaq, tartiblash qobiliyati, istiqbolni hisobga olgan holda ob'ektlarni qurish, rangni ko'rish va yorug'lik va reflekslarni to'g'ri joylashtirish qobiliyati.
- c) natyurmort – o'rtacha qiyinchilik) - 1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, dunyoqarashni hisobga olgan holda ob'ektlarni qurish qobiliyati, rangni ko'rish va yorug'lik va reflekslarni to'g'ri joylashtirish, ob'ektlarning materialini, rangning go'zalligini etkazish qobiliyati.

3 sinf

- a) dekorativ naturmort (oddiy): talab – 1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, aniqlik va tasavvur, rang go'zalligi.
- b) dekorativnatyurmort (o'rta murakkablik) – talab-1\2 varaq, qoplama bo'yoq, rangli tekis bo'yoq, issiq yoki sovuq ranglar, to'plash qobiliyati, aniqlik.

C) dekorativ natyurmort(o‘rtacha murakkablik): talab – 1\2 varaq, aniq stilizatsiya, kompilyatsiya qilish qobiliyati, aniqlik, rangning go‘zalligi.

4 sinf

a) natyurmort (oddiy): talab-1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, dunyoqarashni hisobga olgan holda ob’ektlarni qurish qobiliyati, rangni ko‘rish va yorug‘lik va reflekslarni to‘g‘ri joylashtirish, ob’ektlarning materialligini, rangning go‘zalligini etkazish qobiliyati. Sinov ishi sifatida nusxa ko‘chirish mumkin.

b) aniq natyurmort (o‘rtacha qiyinchilik) – talab-1\2 varaq, qobiliyati, qobiliyati qurish uchun ob’ektlar ko‘rinishida istiqbollari, rang ko‘rish va to‘g‘ri joylashtirish nur soyasini va refleksi, qobiliyati uzatish moddiy ob’ektlar va planovost, go‘zallik rang.

C) aniq natyurmort (murakkab): talab – 1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, istiqbollarni hisobga olgan holda ob’ektlarni qurish qobiliyati, rangni ko‘rish va yorug‘lik va reflekslarni to‘g‘ri joylashtirish, ob’ektlarning moddiy va rejalashtirish qobiliyatini, rangning go‘zalligini, ishlash texnikasini etkazish qobiliyati. Imtihon ishi sifatida portret taqdim etilishi mumkin.

5 sinf

a) aniq natyurmort (o‘rtacha qiyinchilik): talab-1\2 varaq, qobiliyati, qobiliyati qurish uchun ob’ektlar ko‘rinishida istiqbollari, ko‘rish rang va to‘g‘ri joylashtirish chiaros va refleksi, qobiliyati uzatish moddiy ob’ektlar va planovost, go‘zallik rang. Yakuniy ish sifatida dekorativ hanuzgacha hayot taqdim etilishi mumkin.

b) aniq natyurmort (o‘rtacha qiyinchilik) – talab-1\2 varaq, qobiliyati, qobiliyati qurish uchun ob’ektlar ko‘rinishida istiqbollari, ko‘rish rang va to‘g‘ri joylashtirish chiaros va refleksi, qobiliyati uzatish moddiy ob’ektlar va planovost, go‘zallik rang.

C) aniq natyurmort (murakkab): talab – 1\2 varaq, kompilyatsiya qilish qobiliyati, istiqbollarni hisobga olgan holda ob’ektlarni qurish qobiliyati, rangni ko‘rish va yorug‘lik va reflekslarni to‘g‘ri joylashtirish, ob’ektlarning moddiy va

rejalashtirish qobiliyatini, rangning go‘zalligini etkazish qobiliyati. Yakuniy ish sifatida ichki qism, portret yoki raqam taqdim etilishi mumkin.

«Rangtasvir» mavzusidagi taxminiy tematik reja:

1 sinf

1. Mavzu: Rangtasvir san’at turi (reproduksiyalarda rasm turlari, reproduksiyalarda rasm janrlari, rasm uchun materiallar bilan tanishuv).....2 soat.
2. Mavzu: rangshunoslik asoslari (spektr, asosiy ranglar, lotin ranglari, qo‘shimcha ranglar, birlashtirilgan ranglar, ranglarning to‘yinganligi, issiq ranglar, sovuq ranglar).....20 soat.
3. Mavzu: 24 rangidagi palitrani o‘rganish (ranglar nomlari va ularni akvarel qog‘ozida sinash).....4 soat.
4. Mavzu: suvli bo‘yoqlarni ho‘llash texnikasi.....4 soat.
5. Mavzu: govush binoni texnikasi mashqlari.....4 soat.
6. Mavzu :naturmort (oddiydan murakkabgacha bo‘lgan reproduksiyalar va namunalarni ko‘rsatish, naturmortni planshet formatiga joylashtirish qoidalarini ko‘rsatish).....2 soat.
7. Mavzu: qarama – qarshilikda (qizil – yashil, ko‘k – to‘q sariq, sariq-binafsha rangli) ikkita narsaning hanuzgacha hayoti).....12 soat.
8. Suvli bo‘yoqlarni bo‘yash texnikasi bo‘yicha mashq qilish ... 4 soat.
9. 2-3elementlardan tashkil topgan rangli natyurmort.....8 soat.
10. 2-3 elementlardan tashkil topgan sovuq koloridli natyurmort.....8 soat.

2 sinf

1. Mavzu: rangtasvirda etud (gullar bilan hanuzgacha hayot, kuzgi manzara).....10 soat.

2. Mavzu: grizal usulida natyurmort.....10 soat.
3. Mavzu: Milliy uslubdagi natyurmort.....18 soat.
4. Mavzu: to'ldirilgan qush yoki hayvon bilan natyurmort.....14 soat.
5. Mavzu: issiq rangdagi natyurmort.....8 soat.
6. Mavzu: sovuq rangdagi natyurmort.....8 soat.

3 sinf

1. Mavzu: milliy natyurmort.....20 soat.
2. Mavzu: turli to'qimalarning elementlari bilan natyurmort16 soat.
3. Mavzu: niqob yoki bosh bilan natyurmort.....14 soat.
4. Mavzu: ichki interyer.....18 soat.

4 sinf

1. Mavzu: turli materiallarning murakkab shakli bo'lgan narsalar bilan tematik natyurmort.....18 soat.
2. Mavzu: mashhur rassomning asaridan nusxa (siz parcha bo'lishi mumkin).....10 soat.
3. Mavzu: ichki interyer qismi.....16 soat.
4. Mavzu: Bosh (grisaille).....16 soat.
5. Mavzu: portretlarning eskizlari, landshaft eskizlari.....8 soat.

5 sinf

1. Mavzu: gips modeli (bosh yoki raqam) bilan murakkab tematik hayot).....18 soat.
2. Mavzu: eskizlar (portret, raqam, landshaft).....10h.
3. Mavzu: ichki interyer qismi.....12 soat.
4. Mavzu: ichki interyer qismidagi shakllar(gips)28 soat

Eslatma: nusxa olish (siz fragmentni ishlatishingiz mumkin), taniqli chiroyli ish bilan mos keladigan miqyosda kamayadi yoki ortadi. Ish talabaniing imkoniyatlarini hisobga olgan holda o'qituvchi tomonidan tanlanadi.

Tavsiya etilgan adabiyotlar:

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Grafika(Chizishni o'rganamiz). Li T.A. BMSM boshlang'ich sinflari uchun mo'ljallangan "Grafika" o'quv qo'llanmasi. T.: "ILM ZIYO", 2014yil.
2. Tasviriy san'at maktabi o'n nashrda. M: SSSR badiiy Akademiyasi nashriyoti, 1960-1963.
3. Beda G.V. Rangtasvir. M.: nashriyot "Prosvesheniye", 1986yil.
4. Helen Saut. Rasm haqida hamma narsa. M.: "Astrel" nashriyoti, 2006yil.
5. Volovik A. Devordagi odam. M.: «Detskaya literatura» nashriyoti, 1973 yil.
6. Orlovskiy G.I. Ko'rish va ko'rishni o'rganing. M.: "Prosvesheniye" nashriyoti, 1969 yil.
7. Yatsyuk O.G., Romanycheva E.T. Dizayndagi kompyuter texnologiyalari. Sank-Peterburg: "BXV-Peterburg",2001 yil.
8. Sokolnikova N.M. Tasviriy san'at, 3 qism. Kompozitsiya asoslari.,g. Obnisk: "Titul" nashriyoti, 2000yil.
9. Boraev Yu.B. Estetika. M.: "Politizdat" 2inashriyoti, 1975 yil.
10. Kosterin N. P. Chizish ilmi. M.: "Prosvesheniye", 1980yil.
11. Sidorenko E. I. Oftalmologiya. M.: GEOTAR – MED, 2002yil.
12. Shevchenko V.P. Insonning plastik anatomiyasi va qalamtasviri. San'at maktablari, litseyr,kollej o'quvchilari uchun. T.: Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti, 1996 y. (rus., o'zb.)
13. Kuzin vs Kubyshkina V. E. Shpikalova T. Ya. Tasviriy san'at maktabidagi 1 – 4 sinf o'qituvchilari uchun o'quv qo'llanma. M.: "Prosvesheniye", 1988 yil.
14. Zaytsev A.S. Ustalar maslahati(Savitskiy, Krimov, Yuon, Ioganson, Deyneko, Vatagin, Kibrik). Rangtasvir va qalamtasvir. Yosh musavvirlar uchun yordam. L.: "XudojnikRSFSR", 1979yil.
15. Rostovtsev N. N., Ignatiev S. E., Shoroxov E. V. Qalamtasvir. Rangtasvir. Kompozitsiya: Xrestomasiya: Pedagogika institutlari uchun o'quv qo'llanma. M.: "Prosvesheniye", 1989yil.